

21. 2. 2008

ID: 53181

Smluvní pokuta, úroky z prodlení a promlčení

Povinnost zaplatit smluvní pokutu a její promlčení se řídí zásadně odlišnými pravidly než je tomu u povinnosti zaplatit úroky z prodlení.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 21 Cdo 761/2007, ze dne 11.12.2007)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce C., L., zastoupeného advokátem, proti žalované Mgr. H. H., zastoupené advokátkou, o 1.540.502,04 Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu v Českých Budějovicích pod sp. zn. 24 C 244/2004, o dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 6. září 2006 č.j. 5 Co 1273/2006-142, tak, že rozsudek krajského soudu se zrušuje a věc se vrací Krajskému soudu v Českých Budějovicích k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Žalobce se (žalobou změněnou se souhlasem soudu prvního stupně) domáhal, aby mu žalovaná zaplatila 1.540.502,04 Kč s 19,8% úrokem z částky 4.130.033,04 Kč od 24.5. do 27.10.1994, s 19,8% úrokem z částky 1.540.502,04 Kč od 28.10.1994 do zaplacení a s 16,9% úrokem z prodlení z částky 1.540.502,04 Kč od 19.10.2000 do zaplacení s tím, že je oprávněn domáhat se uspokojení této pohledávky pouze z výtěžku prodeje nemovitostí, a to "budovy č.p. 717, způsob využití bydlení, nacházející se v části obce Č. B. na pozemku označeném jako pozemková parcela č. 2282, pozemku označeného jako pozemková parcela č. 2282, zastavěná plocha a nádvoří, a pozemku označeného jako pozemková parcela č. 2283, zahrada, vše zapsáno na LV pro katastrální území Č. B., obec a okres Č. B., vedeném u Katastrálního úřadu pro J. k., Katastrální pracoviště Č. B.". Žalobu zdůvodnil zejména tím, že P. b., a.s. poskytla podle úvěrové smlouvy ze dne 19.4.1993 č. 27/93/ČB dlužníku G., v.o.s. úvěr ve výši 4.500.000,- Kč a že pohledávka z úvěru byla zajištěna zástavním právem, zřízeným k uvedeným nemovitostem na základě zástavní smlouvy ze dne 19.5.1993, které bylo vloženo do katastru nemovitostí "s právními účinky ke dni 13.7.1993". Pravomocným rozsudkem býv. Krajského obchodního soudu v Praze ze dne 12.4.2000 č.j. 29 Cm 135/99-38 bylo právnímu nástupci dlužníka společnosti G. s.r.o. uloženo, aby zaplatil na úhradu pohledávky ze smlouvy o úvěru 1.540.502,04 Kč s 19,8% úrokem z částky 4.130.033,04 Kč od 24.5. do 27.10.1994 a s 19,8% úrokem z částky 1.540.502,04 Kč od 28.10.1994 do zaplacení; dluh odpovídající pohledávce z úvěru ani poté nebyl zaplacen. Žalobce, jemuž pohledávku ze smlouvy o úvěru postoupila Č. o. b., a.s., která jí získala na základě smlouvy o prodeji podniku ze dne 19.6.2000, proto nyní požaduje, aby pohledávka ze smlouvy o úvěru byla uspokojena ze zástavy.

Okresní soud v Českých Budějovicích rozsudkem ze dne 9.12.2004 č.j. 24 C 244/2004-63 žalované uložil, aby zaplatila žalobci 1.540.502,04 Kč s 19,8% úrokem z částky 4.130.033,04 Kč od 24.5. do 27.10.1994, s 19,8% úrokem z částky 1.540.502,04 Kč od 28.10.1994 do zaplacení a s 16,9% úrokem z částky 1.540.502,04 Kč od 19.10.2000 do zaplacení a na náhradě nákladů řízení 129.967,- Kč s tím, že žalobce je oprávněn domáhat se uspokojení této pohledávky pouze z výtěžku prodeje nemovitostí, a to "budovy č.p. 717, způsob využití bydlení, nacházející se v části obce Č. B. na pozemku označeném jako pozemková parcela č. 2282, pozemku označeného jako pozemková parcela č. 2282, zastavěná plocha a nádvoří, a pozemku označeného jako pozemková parcela č. 2283, zahrada, vše zapsáno na LV pro katastrální území Č. B., obec a okres Č. B., vedeném u Katastrálního úřadu pro J.

k., Katastrální pracoviště Č. B.". Z provedených důkazů zjistil, že P. b., a.s. poskytla na základě úvěrové smlouvy ze dne 19.4.1993 společnosti G., v.o.s. úvěr ve výši 4.500.000,- Kč, že k zajištění pohledávky z úvěru bylo na základě zástavní smlouvy ze dne 19.5.1993 zřízeno k uvedeným nemovitostem zástavní právo, že pravomocným rozsudkem býv. Krajského obchodního soudu v Praze ze dne 12.4.2000 č.j. 29 Cm 139/99-38 bylo právnímu nástupci dlužníka společnosti G. s.r.o. uloženo, aby zaplatil na pohledávce ze smlouvy o úvěru 1.540.502,04 Kč s 19,8% úrokem z částky 4.130.033,04 Kč od 24.5. do 27.10.1994 a s 19,8% úrokem z částky 1.540.502,04 Kč od 28.10.1994 do zaplacení, že ani poté nebyla zajištěná pohledávka uspokojena a že žalobce je nyní věřitelem této pohledávky. Soud prvního stupně dovodil, že žalobce má právo na uspokojení zajištěné pohledávky ze smlouvy o úvěru ze zástavy, a to podle ustanovení § 151f odst.1 občanského zákoníku (ve znění účinném do 31.8.1998). Námitku promlčení, kterou za řízení vznesla žalovaná, soud prvního stupně odmítl jako nedůvodnou; dovodil, že podle ustanovení § 100 odst.2 občanského zákoníku se zástavní právo nemůže promlčet dříve než zajištěná pohledávka, což dopadá i na případy, kdy "obligační dlužník je odlišný od zástavního dlužníka", a že zajištěná pohledávka se dosud nepromlčela.

K odvolání žalované Krajský soud v Českých Budějovicích rozsudkem ze dne 6.5.2005 č.j. 19 Co 787/2005-82 změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu zamítl, a rozhodl, že žalobce je povinen zaplatit žalované na náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů 10.333,50 Kč k rukám advokáta. Při posouzení důvodnosti žalovanou vznesené námitky promlčení odvolací soud v první řadě dovodil, že při řešení otázky promlčení zástavního práva zřízeného k zajištění pohledávky ze smlouvy o úvěru je třeba použít právní úpravu obsaženou v obchodním zákoníku, neboť "ten obsahuje kompletní úpravu promlčení pro všechny obchodní závazkové vztahy", a to účinnou "ke dni vzniku zástavní smlouvy, tj. ke dni 19.5.1993". Zástavní právo k nemovitostem žalované mohlo být podle názoru odvolacího soudu poprvé uplatněno "již v květnu 1994, případně nejpozději v lednu 1995" a čtyřletá promlčecí doba uplynula ještě před podáním žaloby dne 3.6.2004. I když pohledávka přiznaná rozhodnutím soudu v roce 2000 proti "obligačnímu dlužníku" není promlčena, zástavní právo ji zajišťující je promlčeno, neboť na ně "nelze vztáhnout" ustanovení § 100 odst.2 občanského zákoníku; žaloba proto nemůže být důvodná.

K dovolání žalobce Nejvyšší soud České republiky rozsudkem ze dne 11.4.2006 č.j. 21 Cdo 1939/2005-110 rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Na rozdíl od odvolacího soudu dovodil, že promlčení zástavního práva se řídí občanským zákoníkem a dalšími předpisy občanského práva, i když zajištěnou pohledávkou je pohledávka ze smlouvy o úvěru. Část třetí obchodního zákoníku totiž ve smyslu ustanovení § 261 odst. 4 obchodního zákoníku platí jen pro takové vztahy vzniklé při zajištění závazků, které mají obligační povahu, ledaže by zákon výslovně stanovil, že se obchodním zákoníkem mají řídit i další právní prostředky zajištění závazků, takováto právní úprava však nebyla v obchodním zákoníku ve znění účinném do 31.8.1998 obsažena. Protože podle ustanovení § 100 odst. 2 věty třetí občanského zákoníku se zástavní práva nepromlčují dříve než zajištěná pohledávka, zástavní právo se promlčuje teprve marným uplynutím promlčecí doby zajištěné pohledávky; nedošlo-li k promlčení zajištěné pohledávky, nemůže být promlčeno ani zástavní právo, i kdyby byl jeho předmětem majetek jiné osoby než dlužníka této pohledávky. Obchodním zákoníkem se řídí pouze promlčení zajištěné pohledávky ze smlouvy o úvěru; byla-li pohledávka pravomocně přiznána v soudním nebo rozhodčím řízení, promlčuje se ve smyslu ustanovení § 408 odst. 1 obchodního zákoníku za deset let ode dne, kdy promlčecí doba začala poprvé běžet. Protože zajištěná pohledávka ze smlouvy o úvěru byla v projednávané věci přiznána rozsudkem býv. Krajského obchodního soudu v Praze ze dne 12.4.2000 č.j. 29 Cm 135/99-38 proti "obligačnímu dlužníku" a protože podle názoru odvolacího soudu se zajištěná pohledávka dosud (do zahájení tohoto řízení před soudem prvního stupně dne 3.6.2004) nepromlčela, nemohlo se vzhledem k ustanovení § 100 odst. 2 věty třetí občanského zákoníku promlčet ani zástavní právo, zřízené k jejímu zajištění (nárok zástavního věřitele na uspokojení ze zástavy).

Krajský soud v Českých Budějovicích poté rozsudkem ze dne 6.9.2006 č.j. 5 Co 1273/2006-142 znovu rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalobu zamítl, a rozhodl, že žalobce je povinen zaplatit žalované na náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů částku 10.333,50 Kč k rukám advokátky. Po doplnění dokazování ve vztahu ke splatnosti zajištěné pohledávky z úvěru dovodil, že podle článku XI. obecných úvěrových podmínek, které "jsou nedílnou součástí úvěrové smlouvy", je klient, "pokud jako právní subjekt zaniká", povinen vrátit poskytnuté peněžní prostředky "zásadně ke dni účinnosti této skutečnosti". Protože původní dlužník G., v.o.s. zanikl bez likvidace v důsledku přeměny společnosti na společnost s ručením omezeným výmazem z obchodního rejstříku ke dni 24.5.1994 (jejím právním nástupcem se stala společnost G. s.r.o.), stala se zajištěná pohledávka - jak bylo uvedeno též v rozsudku býv. Krajského obchodního soudu v Praze ze dne 12.4.2000 č.j. 29 Cm 135/99-38 - splatnou dnem 24.5.1994; desetiletá promlčecí doba ve smyslu § 408 odst. 1 obchodního zákoníku tedy uplynula ještě před podáním žaloby v této věci (před dnem 3.6.2004). I když se zástavní právo nepromlčuje dříve než zajištěná pohledávka, došlo k jeho promlčení ve smyslu ustanovení § 100 odst.2 věty třetí občanského zákoníku marným uplynutím desetileté promlčecí doby zajištěné úvěrové pohledávky.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání. Nesouhlasí v první řadě s tím, že by při promlčení práva na uspokojení ze zástavy nebylo možné - jak "zřejmě" dovodil odvolací soud, neboť se výslovně nevypořádal s otázkou promlčení zajištěné úvěrové pohledávky - rozlišovat mezi promlčením jistiny a promlčením úroků, a činí závěr, že "podmínkou realizace zástavního práva ze strany zástavního věřitele je zejména, aby zajištěná pohledávka nebyla řádně a včas splněna", že "v případě, kdy není pohledávka nebo příslušenství, resp. jejich část splatná, nelze se domáhat uspokojení ze zástavy pro tyto dosud nesplacené části jistiny zajištěné pohledávky, resp. dosud nesplacené příslušenství", a že "nemůže promlčecí doba zástavního práva ohledně dosud nesplacených částí jistiny zajištěné pohledávky či nesplaceného příslušenství začít běžet před jejich splatností", neboť "zástavní právo nemůže být vykonáno před tím, než se stane zajištěná pohledávka či její příslušenství splatnými". Zástavní právo se proto "nepromlčuje v jediném okamžiku pro celou zajištěnou pohledávku, ale se v důsledku aplikace § 100 odst. 2 občanského zákoníku promlčuje postupně v závislosti na tom, jak nastává promlčení jednotlivých částí jistiny a příslušenství zajištěné pohledávky"; úroky jsou příslušenstvím pohledávky, mohou být "samostatným předmětem nalézacího řízení či exekuce" a promlčují se "samostatně, a to ve čtyřleté promlčecí době od jejich splatnosti nezávisle na případném promlčení jistiny" (promlčení celé jistiny zajištěné pohledávky podle dovolatele "neznamená, že by došlo současně k promlčení také veškerého příslušenství zajištěné pohledávky"). Úroky, jejichž splatnost nastala v období od 3.6.1994 do 24.5.2004 (správně od 24.5.1994 do 3.6.2004), proto nemohou být promlčeny ani v případě, kdyby se celá jistina stala splatnou již dne 24.5.1994, navíc úroky z prodlení za dobu od 7.9.2000 (za poslední čtyři roky před "rozšířením žaloby") představují "samostatný nárok, povinnost vrátit řádně a včas poskytnuté peněžní prostředky nezaniká a trvá do doby řádného splnění závazku a právo na tyto úroky se promlčí podle ustanovení § 393 odst. 1 obchodního zákoníku uplynutím čtyřleté promlčecí doby počítané od každého dne prodlení samostatně". Žalobce dále odvolacímu soudu vytýká, že chybně posoudil otázku splatnosti zajištěné pohledávky ze smlouvy o úvěru, neboť nevzal v úvahu, že ustanovení čl. XI obecných úvěrových podmínek "o splatnosti vrácení poskytnutých peněžních prostředků ke dni účinnosti zániku klienta" bylo "smluvními stranami zamýšleno pouze pro situaci, kdy by mělo dojít v důsledku zániku právní subjektivity dlužníka k ohrožení či zániku závazku vrátit poskytnuté peněžní prostředky", zatímco ke dni 24.5.1994 došlo "k zákonnému přechodu všech závazků z úvěrové smlouvy na nově vzniklou společnost G. s.r.o., aniž byl k tomu třeba souhlas právního předchůdce žalobce, a dále došlo k jednání mezi společností G. s.r.o. a bankou ohledně postoupení pohledávek společnosti G. s.r.o. na částečnou úhradu závazků z úvěrové smlouvy ze dne 19.4.1993 a k dohodě o posunutí splatnosti celého závazku z úvěrové smlouvy na základě odstoupení věřitele z 5.1.1995, a to do 20.1.1995"; tomu také odpovídají "opakovaná shodná tvrzení účastníků, že ke splatnosti pohledávky z úvěrové smlouvy došlo v důsledku odstoupení od této smlouvy ke dni

5.1.1995 právním předchůdcem žalobce". Podle dovolatele odvolací soud neprovedl "ke svému novému závěru ohledně uplynutí 10 leté promlčecí doby odpovídající doplnění dokazování" a vydal v kontextu dosavadního řízení zcela "překvapivé rozhodnutí", čímž "zbavil žalobce práva hájit své zájmy, činit návrhy na dokazování a jiné návrhy ve dvouinstančním procesu". Žalobce navrhl, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o.s.ř. a že jde o dovolání přípustné podle ustanovení § 237 odst.1 písm.a) o.s.ř., přezkoumal rozsudek odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o.s.ř. bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o.s.ř.) a dospěl k závěru, že dovolání je zčásti opodstatněné.

Smlouvou o úvěru se zavazuje věřitel, že na požádání dlužníka poskytne v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a dlužník se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky (§ 497 obchodního zákoníku).

V čl. XI obecných úvěrových podmínek, které tvoří "nedílnou součást" úvěrové smlouvy ze dne 19.4.1993, se uvádí, že, "pokud klient jako právní subjekt zaniká, je závazek vrátit poskytnuté peněžní prostředky splatný zásadně ke dni účinnosti této skutečnosti" a že "dlužník se zavazuje, že bude informovat banku v potřebném předstihu".

Projev vůle se vykládá podle úmyslu jednající osoby, jestliže tento úmysl byl straně, které je projev vůle určen, znám nebo jí musel být znám (§ 266 odst. 1 obchodního zákoníku). V případech, kdy projev vůle nelze vyložit podle úmyslu jednající strany, vykládá se projev vůle podle významu, který by mu zpravidla přikládala osoba v postavení osoby, které byl projev vůle určen, přičemž výrazy používané v obchodním styku se vykládají podle významu, který se jim zpravidla v tomto styku přikládá (§ 266 odst.2 obchodního zákoníku). Při uvedeném výkladu vůle se vezme náležitý zřetel ke všem okolnostem souvisejícím s projevem vůle, včetně jednání o uzavření smlouvy a praxe, kterou strany mezi sebou zavedly, jakož i následného chování stran, pokud to připouští povaha věcí (§ 266 odst.3 obchodního zákoníku). Projev vůle, který obsahuje výraz připouštějící různý výklad, je třeba v pochybnostech vykládat k tíži strany, která jako první v jednání tohoto výrazu použila (§ 266 odst.4 obchodního zákoníku).

Při výkladu projevu vůle v obchodních závazkových vztazích je - jak vyplývá z výše uvedeného - v první řadě určující úmysl jednající smluvní strany, a to za předpokladu, že její úmysl byl druhé straně (straně, které byl projev vůle určen) znám anebo jí musel být znám (tj. podle tzv. subjektivního hlediska). Nebyl-li druhé smluvní straně úmysl jednajícího znám a ani jí nemohl být znám (tedy není-li možné skutečnou nebo předpokládanou znalost vůle jednajícího prokázat), vykládá se projev vůle podle významu, který by mu zpravidla osoba v postavení adresáta přikládala, popř. jaký význam se výrazům použitým v právních úkonech v obchodněprávním styku s ohledem na obchodní zvyklosti přikládá (tj. podle tzv. objektivního hlediska). Při výkladu projevu vůle podle subjektivního nebo objektivního hlediska současně platí, že musí být přihlédnuto jednak ke všem okolnostem souvisejícím s projevem vůle, včetně jednání o uzavření smlouvy a praxe, kterou strany mezi sebou zavedly, jednak k následnému chování stran, připouští-li to povaha věcí. V případě, že byl použit výraz připouštějící různý výklad, je třeba projev vůle vykládat v neprospěch (k tíži) té smluvní strany, která takový výraz jako první v jednání použila.

V projednávané věci se odvolací soud při výkladu projevu vůle obsaženého v čl. XI obecných úvěrových podmínek jakožto "nedílné součásti" úvěrové smlouvy ze dne 19.4.1993 - jak vyplývá z odůvodnění napadeného rozsudku - omezil jen na použité jazykové (slovní) vyjádření, aniž by se zabýval také tím, jaký přitom měla jednající osoba (věřitel úvěru) úmysl, zda její úmysl druhá strana (dlužník) G., v.o.s. znala nebo ho musela znát, popřípadě jaký mělo uvedené ujednání význam, který

by mu zpravila přikládal dlužník úvěru, a ani otázkou, za jakých okolností byl projev vůle učiněn (včetně zhodnocení jednání o uzavření smlouvy a praxe, kterou účastníci úvěrové smlouvy ze dne 19.4.1993 mezi sebou zavedli) a jaké bylo chování účastníků v době po uzavření úvěrové smlouvy ze dne 19.4.1993. Při výkladu projevu vůle proto nebylo přihlédnuto k tomu, jaký mělo ustanovení čl. XI obecných úvěrových podmínek smysl (účel), v jakých případech podle něho mělo být postupováno, zejména jaký význam mělo ujednání o tom, že "závazek vrátit poskytnuté peněžní prostředky je ke dni účinnosti této skutečnosti" splatný "zásadně" (tedy zda "vždy" nebo jen "někdy"), a zda zánik "právního subjektu" se měl týkat jen klientů, kteří zanikli, aniž by banka měla možnost získat své peněžní prostředky zpět (například při zrušení konkursu na majetek dlužníka pro nedostatek majetku), nebo i při přeměně obchodní společnosti klienta, kdy práva a povinnosti přecházely na nový právní subjekt. Vzhledem k tomu, že odvolací soud nevzal při výkladu projevu vůle obsaženého v čl. XI obecných úvěrových podmínek jakožto "nedílné součásti" úvěrové smlouvy ze dne 19.4.1993 v úvahu všechny okolnosti, významné pro něj ve smyslu ustanovení § 266 odst.1, 2, 3 a 4 obchodního zákoníku, je jeho právní posouzení věci neúplné a tudíž i nesprávné.

Promlčení zajištěné pohledávky ze smlouvy o úvěru a jejího příslušenství se řídí - jak správně uvedl odvolací soud - obchodním zákoníkem.

Nestanoví-li zákon pro jednotlivá práva jinak, činí promlčecí doba čtyři roky (§ 397 obchodního zákoníku). U práv vymahatelných u soudu začíná běžet promlčecí doba ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno u soudu, nestanoví-li tento zákon něco jiného (§ 391 odst.1 obchodního zákoníku). U práv vzniklých z porušení povinnosti počíná promlčecí doba běžet dnem, kdy byla povinnost porušena, jestliže není pro promlčení některých takových práv stanovena zvláštní úprava (§ 393 odst.1 obchodního zákoníku). Bez ohledu na jiná ustanovení tohoto zákona (obchodního zákoníku) skončí promlčecí doba nejpozději po uplynutí 10 let ode dne, kdy počala poprvé běžet.

S ohledem na to, že nebyl náležitě vyložen projev vůle obsažený v čl. XI obecných úvěrových podmínek jakožto "nedílné součásti" úvěrové smlouvy ze dne 19.4.1993, nemůže obstát ani závěr odvolacího soudu o tom, že pohledávka ze smlouvy o úvěru je promlčena a že s ohledem na ustanovení § 100 odst.2 věty třetí občanského zákoníku je promlčeno také zástavní právo ji zajišťující.

S názorem žalobce, podle kterého se úroky a úroky z prodlení promlčují samostatně (bez ohledu na to, zda a kdy nastalo promlčení jistiny), však nelze souhlasit.

Úroky a úroky z prodlení jsou příslušenstvím pohledávky (§ 121 odst. 3 občanského zákoníku); uvedené platí ve smyslu ustanovení § 1 odst. 2 věty druhé obchodního zákoníku i tehdy, jde-li o pohledávku z úvěru nebo z jiných obchodních závazkových vztahů (srov. též právní názor vyjádřený v usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4.2.1997 sp. zn. 1 Cmo 758/95, které bylo uveřejněno pod č. 14 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 1998).

Závazkový právní vztah, jehož předmětem je peněžité plnění, může být - jak se obecně uznává v právní teorii a praxi - hlavní nebo vedlejší (akcesorický). O hlavní závazkový vztah jde tehdy, směřuje-li jeho kauza přímo k zaplacení, resp. k získání určité částky peněz. Vedlejším (akcesorickým) peněžitým závazkovým vztahem je mimo jiné závazek (povinnost) dlužníka ze smlouvy nebo ze zákona zaplatit věřiteli úrok jako určitou poměrnou část (zpravidla určenou procentní sazbou) peněžitého závazku hlavního; "úrokový" právní vztah může vzniknout jen tehdy, byl-li mezi účastníky (platně) založen hlavní peněžitý závazkový právní vztah.

Úroky ze smlouvy o úvěru představují odměnu (úplatu) za peněžní prostředky, poskytnuté na požádání dlužníka podle smlouvy o úvěru. Úroky jsou splatné ve sjednané době, jinak spolu se závazkem vrátit použité peněžní prostředky, popřípadě koncem každého kalendářního roku, byla-li

lhůta pro vrácení poskytnutých peněžních prostředků sjednána delší než rok; v době, kdy má být vrácen zbytek poskytnutých peněžních prostředků, jsou splatné i úroky, které se jej týkají (§ 503 odst.1 obchodního zákoníku). Nebylo-li sjednáno něco jiného, je dlužník povinen platit úroky z úvěru jen za dobu od poskytnutí do vrácení peněžních prostředků (§ 503 odst.3 věta druhá obchodního zákoníku).

Povinnost dlužníka zaplatit úroky z prodlení je jedním z právních následků prodlení dlužníka se splněním peněžitého dluhu (závazku) [srov. § 517 odst. 2 občanského zákoníku] a spočívá v tom, že dlužník musí poskytnout věřiteli kromě vlastního plnění (jistiny) též stanovené procento z té části peněžitého dluhu (závazku), s nímž je v prodlení. V důsledku prodlení dlužníka nevzniká mezi účastníky nový (další) závazkový právní vztah; vznikne-li tedy dlužníku povinnost zaplatit věřiteli úroky z prodlení, dochází tím ke změně v obsahu práv věřitele a povinností dlužníka, tedy - řečeno jinak - ke změně v obsahu závazkového právního vztahu spočívající v tom, že vedle povinnosti splnit závazek hlavní je dlužník povinen splnit též závazek vedlejší (akcesorický).

Povinnost platit úroky a úroky z prodlení nemůže trvat déle, než trvá závazek hlavní. Splněním dluhu (závazku) nebo jeho zánikem z jiného důvodu zaniká (končí) také povinnost platit úroky a úroky z prodlení jako vedlejší (akcesorický) závazkový právní vztah; zůstává tu jen povinnost zaplatit dospěle úroky a úroky z prodlení. Dojde-li k promlčení hlavního závazkového právního vztahu, nemůže se takový právní následek uplynutí času nevztahovat k závazku vedlejšímu (akcesorickému).

I když promlčení úroků běží (může běžet) samostatně, je - jak vyplývá z výše uvedeného - nepochybné, že se promlčí, dojde-li k promlčení závazku dlužníka vrátit z důvodu úvěru poskytnuté peněžní prostředky, ledaže by byla jen ohledně nich promlčecí doba stavena nebo přetržena.

V soudní praxi nejsou žádné pochybnosti o tom, že úroky a úroky z prodlení mají povahu opětujících se dávek, které lze věřiteli přiznat soudním rozhodnutím, i když se stanou splatnými teprve v budoucnu (srov. například směrnice pléna Nejvyššího soudu, uveřejněné pod č. 64 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 1961, nebo Stanovisko občanskoprávního kolegia a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 19.4.2006 k rozhodování soudů ve věcech úroků z prodlení, požadovaných a přiznávaných ve výši určované podle ustanovení § 1 nařízení vlády č. [142/1994](#) Sb., kterým se stanoví výše úroků z prodlení a poplatku z prodlení podle občanského zákoníku, ve znění Čl. I nařízení vlády č. [163/2005](#) Sb., kterým se mění nařízení vlády č. [142/1994](#) Sb., kterým se stanoví výše úroků z prodlení a poplatku z prodlení podle občanského zákoníku, zn. Cpjn 202/2005, jež bylo uveřejněno pod č. 39 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2006). Znamená to mimo jiné, že pro povinnost dlužníka platit úroky z prodlení jsou rozhodující jen okolnosti, které nastaly v době, kdy došlo k prodlení se splněním dluhu (závazku) z hlavního závazkového právního vztahu; odlišuje se tím od povinnosti platit nájemné nebo další obdobná plnění, která se sice rovněž pravidelně opakují, avšak u nich se ke vzniku nároku na každou další dávku vyžaduje, aby v budoucnu přistoupily další právní skutečnosti. Okolnost, zda "každým dalším dnem dlužník porušuje svoji povinnost plnit řádně a včas hlavní peněžitý závazkový právní vztah", tedy není - jak se dovolatel mylně domnívá - pro povinnost dlužníka platit úroky z prodlení významná; povinnost dlužníka platit úroky z prodlení v budoucnu zanikne, dojde-li ke splnění dluhu (závazku) nebo k jeho zániku z jiného důvodu, popřípadě se (ve svém obsahu) změní, změní-li se okolnosti, které byly významné pro výši úroků z prodlení.

Nejvyšší soud ČR již dříve dospěl k závěru, že povinnost platit úroky z prodlení se splněním úvěru nebo jiného dluhu (závazku) nevzniká samostatně (nově) za každý den trvání prodlení, ale jednorázově v den, kterým se dlužník ocitl v prodlení se splněním tohoto závazku; tímto dnem počíná u tohoto práva podle ustanovení § 393 odst.1 obchodního zákoníku běžet promlčecí doba a jejím uplynutím se právo promlčí "jako celek" (srov. též právní názor vyjádřený v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31.8.2006 sp. zn. 21 Cdo 3173/2005, které bylo uveřejněno pod č. 64 v časopise Soudní

judikatura, roč. 2007, a v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 8.2.2007 sp. zn. 21 Cdo 681, 682/2006, který byl uveřejněn pod č. 104 v časopise Soudní judikatura, roč. 2007). Na uvedeném závěru nic nemění ani právní názor, který byl uveden v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29.10.2002 sp. zn. 29 Odo 847/2001, uveřejněném pod č. 36 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2003. Žalobce, který tímto rozsudkem argumentuje ve prospěch svého názoru, totiž přehlíží, že v něm je řešena otázka placení smluvní pokuty sjednané procentní sazbou ze stanovené částky za každý den prodlení. Smluvní pokuta není - na rozdíl od úroků z prodlení - ani příslušenstvím pohledávky (jedná se o samostatný nárok), ani opětuující se dávkou, kterou by bylo možné věřiteli soudním rozhodnutím přiznat i do budoucna; povinnost zaplatit smluvní pokutu a její promlčení se proto řídí zásadně odlišnými pravidly než je tomu u povinnosti zaplatit úroky z prodlení.

Protože rozsudek odvolacího soudu není správný, Nejvyšší soud České republiky jej podle ustanovení § 243b odst. 2 části věty za středníkem o.s.ř. zrušil a věc podle ustanovení § 243b odst. 3 věty první o.s.ř. vrátil Krajskému soudu v Českých Budějovicích k dalšímu řízení.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Promlčení, insolvence](#)
- [Nepřiměřená délka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výše výživného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výživné \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Započtení pohledávek \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Ušlý zisk](#)
- [Škoda vzniklá provozní činností](#)
- [Styk dítěte s osobou společensky blízkou](#)
- [Spotřebitel](#)
- [Náležitě odůvodnění jako procesní záruka \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odměna advokáta \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)